

2. Шершова Т. В. Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини): дис. на здобуття ступеня док. філос.: 034 – культурологія. НАКККиМ. Київ, 2021. 241 с.

3. Шершова Т. В. Сертифікатна освітня програма «Естрадний вокал» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2024. 18 с.

4. Шершова Т. В. Сертифікатна освітня програма «Художньо-творча діяльність (естрадний вокал)» другого (магістерського) рівня вищої освіти ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2024. 19 с.

ВПЛИВ ІГОР ВОЄННОЇ ТЕМАТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Руденський Р. Є.

*Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
rost.rudenskiy@tnpu.edu.ua*

Розвиток пізнавальної сфери у старшому дошкільному віці базується на досягненнях попередніх вікових етапів. Засвоєння програмового змісту, оволодіння компетентностями, формування передумов навчальної діяльності відбувається шляхом пізнавальної активності дітей, яка є рушійною силою у зазначених процесах. Одним із основних шляхів формування пізнавальної активності (ПА) старших дошкільників є ігрова діяльність – провідна для цього віку, адже за її допомогою відбуваються найважливіші зміни в психіці дитини. Однак, відображаючи в ігровій діяльності пізнане, прагнучи увійти в життя дорослих, відтворюючи їх дії, лексику, ставлення, емоційно-поведінкові моделі, діти відображають і тематику війни. Саме тому доцільно науково обґрунтувати характер цього виду ігор та виявити специфіку: як саме ігри цієї тематики впливають на розвиток пізнавальної активності старших дошкільників.

Зміст поняття «пізнавальна активність старших дошкільників» тлумачимо так – «вид загальної соціальної діяльносної активності особистості дитини 6(7) року життя, яка формується у різних видах діяльності, ними збагачується, ускладнюється і переходить від менш до більш якісного рівня у формі реальної (функціонуючої) та потенційної (ситуативної)» [3, с. 217].

У старшому дошкільному методика формування ПА охоплює такі напрями:

- розвиток пізнавальних психічних процесів (відчуття і сприймання, мовлення і мислення, пам'ять і уява, увага);
- формування усього компонентного складу пізнавальної активності (мотиваційний, цільовий та інструментальний компоненти);
- розвиток різних видів (діяльносної, додіяльносної, потенційної та функціонуючої) та форм пізнавальної активності (пізнавальна ініціативність, пізнавальна цілеспрямованість, пізнавальна самостійність).

Реалізація зазначених завдань ускладнюється характером суспільних подій, які впливають на життєдіяльність дитини на всіх рівнях неперервності буття особистості: когнітивному, емоційному, фізичному.

Ігрова діяльність репрезентує єдність зазначених рівнів, і є природно важливою сферою вияву розвиненості кожного. Тому, із педагогічної точки зору, на нашу думку, необхідно з'ясувати чи змінився характер провідного типу діяльності під впливом умов війни. Якщо так, то яким чином? До яких наслідків це призвело? До уваги необхідно брати, передусім, характер розгорнутої ігрової діяльності – вільної, самостійної, спонтанної, ініційованої самими дітьми гри. Провідним методом у цьому процесі є педагогічне спостереження, а за потреби – комплексний психолого-педагогічний супровід.

Характерною особливістю дитячих ігор воєнної тематики ми вважаємо те, що «вони можуть відображати травмуючу пережиту подію, а також необхідне перше психологічне опрацювання пережитих подій» [1, с. 125]. Зазначене зумовлює потребу у розробці протоколів педагогічного та психологічного спостереження за дитиною, постійного спілкування і взаємодії з батьками, пильного відстеження саме того фактора, який і порушує розвиток пізнавальної активності, її має емоційно насичений, спонтанний характер, представлений широтою інтересів дітей. І хоча необхідних діагностичних методик наразі ще не розроблено, адже наявність досліджень зазначеної проблеми залишається низькою, орієнтирами для педагогів можуть стати:

1) *насиченість ігрових дій*: дітям подобається/не подобається факт користування іграшковою зброєю «наче дорослий військовий», маніпуляції нею, перезаряджання, складання, правильне тримання, зберігання;

2) *реакція на звуковий супровід та озвучення ігрових дій*: підвищене /або різке небажання, страх озвучення пострілу, залпу, вибуху, сирени, кортежів, стрілянини, що наближає гру до реального досвіду життя дитини;

3) *наявність норми/понаднормового вираження агресивності*: контроль і втрата імпульсу агресії, «загравання», що може переростати в удари, бійку, конфлікт, насильство;

4) *наявність чіткого розуміння «хто, проти кого воює»*, помітного у словах, фразах, звертаннях: «дурна росія», «москалі», «орки», «путін» та ін.; діти символічно знищують їх у грі [2].

5) *наявність атрибутів зовнішнього вигляду військових ЗСУ* (військова амуніція, одяг, аксесуари, лексика), іграшки (іграшкова зброя, техніка, транспорт) та середовище для розгортання гри.

6) *види ігор, які діти розігрують на тему війни найчастіше* (найбільш виразними є група будівельно-конструкційних та сюжетно рольових ігор; у реальному житті ці види «зливаються воєдино» в ігровій діяльності воєнної тематики) тощо.

Від того, якими будуть відповіді на зазначені показники спостережень, залежить характер організації освітнього процесу та розвитку пізнавальної активності.

У дітей, які шляхом ігрової діяльності прийняли, осмислили (на суб'єктивному дитячому рівні) досвід воєнних подій, що відбуваються в Україні, можуть пояснити, обрані ролі під час гри, іграшки чи їх замітники та причину їх вибору, розвиток пізнавальної активності перебуває в межах норми віковому етапу.

У другій групі дітей, здебільшого на ґрунті дистресу, розвиток пізнавальних психічних процесів може загострюватись, або навпаки – загальмовуватись; поведінкові реакції нестабільні, різко змінювані; яскраво виражені: зниження пізнавальної активності, небажання відвідувати дитсадок, бажання усамітнитися, схильність до відтворення та повторення травматичної гри, порушення сну, зокрема, нічні кошмари; регресія «дитячої» поведінки: втрата навичок охайності та самообслуговування, поява звички смоктати пальці чи кусати нігті, негативізм та часті істерики тощо [4, с. 244].

Отже, пізнавальна активність старших дошкільників формується у просторі ігрової діяльності, зокрема воєнної тематики. Водночас вона є показником розвиненості пізнавальної активності під час ігор цього виду, що вимагає комплексного психолого-педагогічного супроводу дитини.

Література:

1. Писарчук О., Руденський Р. Теоретичні аспекти дослідження теми війни в іграшках та ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. № 2. С. 120-126. DOI: 10.25128/2415-3605.22.2.15

2. Руденський Р. Аксіологічний потенціал дитячих настільно-друкованих ігор та іграшок мілітарної тематики. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної

конференції (13-14 травня 2022 року, м. Тернопіль). Тернопіль: Вектор; ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 306–309.

3. Руденський Р. Є. Пізнавальна активність старших дошкільників: сутність, структура, вікові особливості. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. Вип. 1 (54). С. 214-222. DOI: 10.31376/2410-0897-2024-1-54-214-222.

4. Руденський Р., Писарчук О. Стратегії запобігання прояву агресії в іграх дітей дошкільного віку в умовах війни. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 24 листопада 2023 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 242-246.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Фазан Т. П.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
fazantp7@gmail.com*

Актуальність. Сучасна державна політика та соціальні виклики вимагають від майбутніх фахівців дошкільної освіти не лише якісної професійної підготовки, але й готовності до постійного навчання та саморозвитку. Це пов'язано із постійним удосконаленням нормативно-правової бази, що регулює професійну діяльність вихователя та державного стандарту дошкільної освіти. Інноваційні підходи до розвитку дітей дошкільного віку вимагають від вихователів уміння швидко адаптуватися і постійно оновлювати свої знання та навички. Формування готовності здобувачів до навчання впродовж життя забезпечує не лише їх професійну компетентність, але й сприяє особистісному розвитку, самореалізації, професійному становленню та успішній реалізації в умовах сучасної освітньої системи.

Мета – висвітлити значення, основні методи та форми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до навчання впродовж життя.

Методика й організація дослідження. У дослідженні використовувалися загальнонаукові методи (аналіз, синтез, зіставлення, узагальнення, систематизація) під час опрацювання наукової літератури з означеної проблеми; узагальнення опрацьованих матеріалів задля формулювання висновків.

Результати дослідження. Відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» кожен фахівець відповідної галузі повинен володіти загальними та професійними компетентностями. Здатність до навчання впродовж життя – це професійна компетентність, яка передбачає проведення саморефлексії та самооцінювання власної діяльності, планування та реалізацію індивідуального професійного розвитку та самоосвіти [3].

Сучасні дослідники трактують поняття готовність до навчання впродовж життя, як інтегративну властивість вихователя дітей дошкільного віку, яка характеризує його здатність до самостійної майбутньої діяльності та прагнення постійно розкривати, реалізовувати й розвивати власний потенціал. Така готовність формується у процесі професійної підготовки студента в закладі вищої освіти, на етапі входження фахівця у професію і подальшої самореалізації в ній.

Сформуванню в майбутнього вихователя здатність до навчання впродовж життя є одним із головних завдань професійної підготовки студента. Видатний учений І. Зязюн у своїх працях акцентує на значенні освіти для особистості впродовж життя. Із його слів «динамізм сучасної цивілізації, підвищення ролі особистості в суспільстві та виробництві, постійне зростання її потреб, гуманізація та демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці, швидка та непередбачувана зміна техніки і технологій